

Соколюк Ольга,
*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розглянуто та розкрито зміст освітніх технологій, що застосовуються під час педагогічної практики на уроках фізичної культури і спрямовані на пропаганду здорового способу життя, підвищення пізнавальної та рухової активності дітей, на формування відповідних фізичних і особистісних якостей.

Ключові слова: здоров'я, майбутній учитель фізичної культури, педагогічна практика, освітні технології.

Актуальність теми дослідження. Швидкі темпи розвитку сучасного стану суспільства пред'являють високі вимоги до людини та його здоров'ю. На сьогодні проблема формування, збереження та зміцнення здоров'я молоді є найбільш актуальною. Статистичні дані щорічних державних доповідей «Про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України» [7] свідчать про вкрай низький рівень стану здоров'я дітей і підлітків. За даними на тлі зменшення чисельності дитячого населення (7990,4 тисяч дітей від народження до 17 років 2013 року та 7615,6 тисяч 2017 року) рівні захворюваності та поширеності хвороб залишаються високими – поширеність хвороб становить 1920,34 2013 року та 1747,7 2017 року на 1000 дітей відповідного віку, а захворюваність – 1394,4 та 1291,69 відповідно. У зв'язку з цим одним із пріоритетних завдань держави є збереження і зміцнення здоров'я учнів. У міжнародних і державних документах, таких як Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я (1946 р.), Всесвітня декларація прав

людини (1948 р.), Здоров'я–21. Основи політики досягнення здоров'я для всіх в Європейському регіоні ВООЗ (2000 р.), Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про фізичну культуру і спорт» (1993 р.), Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012 р.), Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (2005 р.), Концепція національного виховання студентської молоді (2009 р.) тощо акцентовано увагу на пропаганду здорового способу життя, профілактику захворювань, організацію змістовного дозвілля, формування гуманістичних цінностей і створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини. Тому заклади освіти загалом і вчителі фізичної культури на сучасному етапі повинні стати найважливішим джерелом залучення школярів до проблеми збереження та зміцнення свого здоров'я, створення високого рівня психологічного комфорту, який закладається з дитинства на все життя. Сучасний майбутній учитель фізичної культури має бути не лише взірцем відповідального ставлення до власного здоров'я, а готовим до впровадження сучасних освітніх технологій в освітній процес, здатний організовувати інноваційну діяльність і формувати та розвивати здоров'язбережувальну компетентність учнів. Отже, актуальність дослідження підготовки майбутніх учителів фізичної культури не підлягає сумніву.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низку наукових досліджень присвячено окремим аспектам професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищій освіті: теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (А. Конох, О. Тимошенко, Б. Шиян); сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури (Н. Белікова); система професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Н. Степанченко); підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до різних видів діяльності

(О. Антоненко, М. Данилко, М. Карченкова та інші); професійна спрямованість підготовки фахівців із фізичної культури (Е. Вільчковський, Н. Зубанова); підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування освітніх технологій у професійній діяльності (Г. Генсерук, Ю. Драгнєв, Р. Клопов та інші). Науковці підкреслюють високу ефективність сучасних освітніх технологій у фізкультурній освіті (С. Неверкович та інші). Однак проблема підвищення ефективності практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої педагогічної освіти залишається малодослідженою.

Мета статті – розкрити необхідність впровадження сучасних освітніх технологій в освітній процес майбутнього вчителя фізичної культури для підвищення ефективності процесу фізичного виховання молоді.

Виклад основного матеріалу. Аналіз рівня здоров'я дітей в Україні свідчить, що молоде покоління має низький стан здоров'я, вони недостатньо обізнані про залежність здоров'я від способу життя, не володіють навичками діяльності щодо зміцнення та відновлення свого здоров'я. Протиріччя між суспільно-державною потребою в здоровому поколінні і способом життя переважної більшості населення країни призвело до необхідності спрямування освітньої системи на збереження та зміцнення здоров'я, до гострої необхідності мотивування молоді вести здоровий спосіб життя, починаючи з дошкільного та шкільного віку.

Навчальний предмет «Фізична культура» – це єдиний навчальний предмет, який формує в учнів грамотне ставлення до себе, до стану свого здоров'я та стану здоров'я своєї сім'ї, сприяє вихованню фізичних і моральних якостей, зміцнює здоров'я та сприяє самовдосконаленню і саморозвитку особистості. Заняття з фізичної культури організуються відповідно до загальнодидактичних принципів: свідомості й активності, систематичності, наочності, доступності та індивідуалізації. У той же час, ці заняття мають свої специфічні принципи: безперервності, прогресування впливів, циклічності, вікової адекватності педагогічного впливу, побудови

занять. Тому, орієнтуючись на сучасні вимоги, необхідно забезпечити готовність майбутніх учителів фізичної культури до діяльності щодо зміцнення здоров'я дітей, профілактики захворювань, підвищення продуктивності праці, організації дозвілля, формуванню навичок здорового способу життя.

Безпосередньо підготовка майбутніх учителів фізичної культури має відповідати сучасним освітнім вимогам, які стосуються як теоретичної, так і практичної готовності до обраної професії. На нашу думку, педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти займає особливе місце в професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Без практичної підготовки неможливо підготувати студентів до різноманітних умов, які висуває педагогічна робота як особливий вид діяльності, і дати їм чітке й цілісне уявлення про професійні функції [6].

На практиці у студентів відбувається формування професійних умінь і набуття практичних навичок. Практика спрямована на забезпечення безперервності та послідовності оволодіння майбутніми вчителями фізичної культури професійною діяльністю відповідно до вимог до рівня підготовки випускника та формування загальнокультурних компетенцій. Складність проходження педагогічної практики полягає в її багатокомплектності. Студентам необхідно буде з'єднати воедино знання і вміння з навчальних дисциплін, вивчених у закладі вищої освіти, навчитися ефективно їх застосовувати в різних педагогічних ситуаціях.

Отже, мета педагогічної практики полягає у застосовуванні отриманих у процесі вивчення дисциплін професійного циклу знань, умінь і компетенцій у практичну діяльність учителя фізичної культури під час вирішення освітніх, виховних і оздоровчих завдань, проведення спортивних і фізкультурно-масових заходів у закладах загальної середньої освіти; опануванні методами аналізу й оцінки діяльності вчителя на уроці; виробленні вмінь ставити завдання та підбирати технології для їх вирішення відповідно до вікових, психофізичних, статевих, індивідуальних особливостей учнів, управляти

навантаженнями й оцінювати їх вплив на організм дітей, працювати в колективі, приймати організаційні рішення в стандартних і нестандартних ситуаціях і нести за них відповідальність.

Протягом усього періоду проходження різних педагогічних практик майбутнім учителям необхідно вести робочу документацію, а після закінчення підготувати відповідний комплекс звітної документації для отримання підсумкової оцінки.

Відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» [3] видами педагогічної практики в закладах вищої педагогічної освіти є навчальна та виробнича. Перелік видів навчальних практик за освітньою програмою підготовки майбутніх педагогів визначається закладом вищої освіти. До навчальної практики майбутніх учителів фізичної культури в закладах загальної середньої освіти можна віднести практику з позакласної виховної роботи (передбачає ознайомлення з алгоритмом підготовки та проведення виховних заходів у початковій і основній школі; формування вмінь планувати та проводити позаурочні виховні заходи щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей) і пробних уроків (передбачає ознайомлення з алгоритмом підготовки та проведення уроків із фізичної культури в початковій та основній школі; формування вмінь планувати та проводити уроки з фізичної культури з дітьми). На початку педагогічної практики студенти під керівництвом вчителя фізичної культури складають індивідуальний план проходження практики. У плані визначаються конкретні заходи, які повинні бути проведені у встановлені терміни з урахуванням умов закладу освіти. На весь період навчальної практики з позакласної виховної роботи декілька студентів прикріплюється до одного з класів в якості помічників класного керівника; навчальної практики з пробних уроків – в якості помічників учителя фізичної культури.

Виробнича практика, яка проводиться на заключному етапі підготовки майбутніх учителів фізичної культури, є основною частиною педагогічної

практики, де студенти виконують обов'язки вчителів фізичної культури. Ця практика передбачає закріплення теоретичних знань, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і навчальних практик, шляхом безпосередньої участі в діяльності виробничої організації для придбання професійних умінь і досвіду професійної діяльності.

Отже, вирішуючи завдання фізичного виховання дітей на педагогічній практиці, майбутній учитель повинен орієнтуватися на фізичне та духовне вдосконалення особистості, формування мотивації до систематичних і цілеспрямованих занять фізичною культурою, збереження й зміцнення здоров'я, формування гуманістичних відносин, виховання цінностей, морально-вольових якостей.

Для підвищення ефективності процесу фізичного виховання на сучасному етапі необхідно використовувати сучасні різноманітні форми, технології, методи, засоби, прийоми фізичного виховання. Одним із пріоритетних напрямів модернізації освіти є запровадження сучасних освітніх технологій у процесі викладання фізичної культури, тобто запровадження нових методів і прийомів взаємодії вчителя і дітей, що забезпечують ефективне досягнення результатів фізичного виховання.

Поняття «освітні технології» слід розглядати відповідно до трактування поняття «технологія». Це поняття походить від грецького *techne* – мистецтво, майстерність, і *logos* – наука, закон, тобто технологія – це наука про майстерність. У широкому значенні технологія – це «сукупність або система уявлень і дій, спрямованих на оптимальну реалізацію суспільної практики». У вузькому значенні – це «сукупність або система окремих, конкретних сторін цієї практики: певного виробництва, наукового дослідження, навчання, виховання, освіти в цілому» [5, с. 48].

Отже, активне застосування технологій в освітній процес розширює можливості для вибору більш ефективних способів вирішення освітніх, виховних, оздоровчих завдань, гарантує високі результати навчання та підвищує педагогічну майстерність учителів.

До освітніх технологій висуваються такі вимоги:

- необхідно поєднувати різні форми, методи і засоби навчання відповідно до завдань і змісту: тільки найкраще поєднання різноманітних форм, методів і засобів навчання і виховання в освітньому процесі може забезпечити його освітню ефективність;

- необхідно забезпечити свідомість і активність учнів: активність школярів повинна бути орієнтована не стільки на механічне запам'ятовування прояви уваги, скільки на процес самостійного добування нових знань, коли учень самостійно засвоює ці знання, аналізуючи отриману інформацію і роблячи доступні висновки й узагальнення, конкретизуючи свої знання, виявляючи та виправляючи помилки, намічаючи план нових дій з оволодіння знаннями;

- необхідно створити необхідні умови для навчання: суть вимоги полягає в створенні закладу освіти нормативних навчально-матеріальних, гігієнічних і естетичних умов для успішного виконання освітніх програм;

- необхідно забезпечити міцність, усвідомленість і дієвість результатів освіти, виховання і розвитку особистості: в результаті реалізації освітнього процесу необхідно формувати: стійкі знання, вміння і навички; моральність переконань; звички суспільно прийнятної поведінки; прагнення до життєвої самореалізації тощо.

У процесі проходження педагогічних практик у закладах загальної середньої освіти майбутні учителі фізичної культури можуть використовувати такі сучасні освітні технології: здоров'язберезувальні, інформаційні та комп'ютерні, проектна, технологія диференційованої фізичної освіти, ігрові, змагальні.

Слід зазначити, що завдання майбутнього вчителя фізичної культури полягає не тільки в тому, щоб зберегти та зміцнити здоров'я учнів на період навчання, але і в тому, щоб підготувати їх до подальшого успішного та щасливого життя, що не може бути досяжною без достатнього рівня

здоров'я. Вирішення цього завдання, перш за все, пов'язано із застосуванням здоров'язберезувальних технологій в освітньому процесі.

У зв'язку з тим, що існує більше трьохсот визначень поняття «здоров'я», ми беремо за основу визначення, наведеного у преамбулі Статуту ВООЗ [4]. Згідно з цим здоров'я – це не тільки відсутність хвороб або фізичних вад, а й стан повного фізичного, душевного та соціального благополуччя. Тому, метою здоров'язберезувальних технологій виступає забезпечення умов фізичного, психічного, соціального і духовного комфорту, що сприяє формуванню, збереженню та зміцненню здоров'я суб'єктів освітнього процесу, їх продуктивної навчально-пізнавальної та практичної діяльності, заснованої на науковій організації праці й культури здорового способу життя особистості.

Щодо класифікації здоров'язберезувальних технологій, ми приєднуємося до поглядів О. Ващенко, яка розподіляє здоров'язберезувальні технології за такими типами [1]:

- здоров'язберезувальні (технології, що створюють безпечні та нешкідливі умови для перебування, навчання та праці та ті, що вирішують завдання раціональної організації освітнього процесу, сприяючи запобіганню стану перевтоми, гіподинамії тощо);

- оздоровчі (технології, що спрямовані на вирішення завдань збереження та зміцнення фізичного здоров'я, підвищення потенціалу здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія);

- навчання здоров'ю (технології, що передбачають формування знань про правильне харчування, засвоєння практичних умінь і навичок раціонального харчування, керування емоціями, вирішення конфліктів тощо, та технології, що спрямовані на профілактику травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання);

- виховання культури здоров'я (технології, що передбачають виховання особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню

здоров'я, формуванню знань про здоров'я, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я своєї родини).

Отже, здоров'язбережувальні технології спрямовані на вирішення таких завдань, як: суворе дозування фізичних навантажень; застосування методики чергування інтенсивності і релаксації на уроці; використання принципу поступовості, наочності, доступності навантаження з урахуванням вікових і фізичних особливостей учнів; побудова уроку з урахуванням динаміки психічних процесів учнів, їх працездатності; дотримання гігієнічних вимог; позитивний емоційний настрій; створення атмосфери психологічного комфорту.

Уроки з фізичної культури включають великий обсяг теоретичного матеріалу, на який виділяється мінімальна кількість годин, тому використання сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій дозволить ефективно вирішити цю проблему. Вони включають у себе комплекс електронних засобів і способів функціонування, що застосовуються для підвищення ефективності та якості процесу навчання; підвищення активності пізнавальної діяльності; поглиблення міжпредметних зв'язків; збільшення обсягу й оптимізації пошуку інформації; розвитку різних видів мислення, комунікативних здібностей; формування інформаційної культури, умінь здійснювати обробку інформації тощо [2].

Використовуючи комп'ютерні технології в освітньому процесі, урок стає більш цікавим, наочним і динамічним. Багато пояснень техніки виконання рухів, історичні документи та події, біографії відомих спортсменів, висвітлення теоретичних питань різних напрямів не можуть бути показані учням безпосередньо. Тому необхідно використовувати різні види наочності. Сам факт проведення уроку з фізичної культури в кабінеті, оснащеному комп'ютерною технікою, інтригує дітей, у них з'являється мотивація до вивчення предмету. Використання на уроках із фізичної культури електронних презентацій дозволяє зробити урок більш демонстративним.

Отже, інформаційні та комп'ютерні технології спрямовані на вирішення таких завдань, як: показ різних процесів рухових дій (циклічні види: біг, стрибки тощо); показ і перегляд рухових дій технічного плану (перекиди, «міст», стійки на голові, руках тощо); використання мережі Інтернет для активного пошуку необхідної інформації; використання комп'ютеру для формування у школяра правильного уявлення про техніку рухової дії; проведення тестування в режимі он-лайн; приймання участі в дистанційних олімпіадах, конференціях за допомогою мережі Інтернет.

Проектна технологія націлена на застосування та придбання нових знань, а не на інтеграцію фактичних знань. Для учня проект являє собою можливість максимального розкриття свого креативного потенціалу. Це діяльність, що дає можливість школярам проявити себе як індивідуально, так і в групах, спробувати свої сили, застосувати свої знання, принести користь, показати наочно досягнутий результат.

Упровадження цієї технології на уроках фізичної культури спрямована на розвиток пізнавального інтересу і рухової активності учнів у межах фізичної культури, на розширення їх кругозору, що сприяє розвитку творчих здібностей, навичок науково-дослідницької діяльності, міжпредметних зв'язків.

Отже, використання проектної технології передбачає вирішення таких завдань, як: здатність здійснювати роботу в учнівському колективі, брати відповідальність за вибір, рішення, аналізувати результати діяльності; уявлення учнів як активних учасників освітнього процесу; вироблення в учнів свого власного аналітичного погляду на інформацію тощо.

Технологія диференційованої фізичної освіти передбачає цілеспрямоване фізичне формування людини. Структура технології містить у собі сукупність педагогічних технологій диференційованого навчання, спрямованих на засвоєння рухових дій, розвиток фізичних якостей, формування знань і методичних умінь і технологій управління освітнім процесом, що забезпечують досягнення фізичної досконалості.

Застосування цієї технології передбачає формування позитивної мотивації до уроків із фізичної культури, підвищення результативності освітнього процесу, активного прояву творчої активності учнів на уроках із фізичної культури, розвитку інтересу школярів до вивчення техніки рухів тощо.

Отже, технологія диференційованої фізичної освіти спрямована на вирішення таких завдань, як: комплектування груп учнів на уроці фізичної культури на основі їх інтересів і фізичних можливостей; визначення командира групи, який на кожному уроці змінюється, в результаті чого кожен учень може виявитися в ролі командира; складність фізичних вправ підбирається з урахуванням індивідуальних рухових здібностей; формуються навчально-пізнавальні мотиви, що сприяють підвищенню пізнавальної та рухової активності на уроках із фізичної культури.

Використання ігрових технологій на уроках із фізичної культури в єдності з іншими прийомами і методами організації уроків сприяють зміцненню мотивації до вивчення предмета, викликають позитивні емоції, допомагають побачити індивідуальність учнів. Ігрова діяльність враховує психолого-педагогічну природу дитини і відповідає його віковим особливостям, потребам та інтересам, в чому і полягає її цінність. Гра в групі або в команді формує навички соціальної поведінки, систему ціннісних орієнтацій особистості та групи, орієнтує на колективні та індивідуальні дії, заохочує прагнення до успіху.

Змагальні технології спрямовані на стимулювання максимального прояву рухових здібностей учнями, підвищення якості різних рухових дій, підвищення емоційної спрямованості уроку, збільшення інтересу до гри, підвищення мотивації до росту техніко-тактичних навичок і розвитку фізичних якостей, що сприяє більш відповідальному ставленню до навчального предмету «Фізична культура» і підвищенню прагнення дітей до саморозвитку та самовдосконалення.

Висновки. Із оновленням змісту освіти змінюється зміст діяльності вчителя; учитель стає розробником освітньої технології, що, з одного боку, підвищує його творчу активність, а з іншого, – вимагає високого рівня технологічної та методичної підготовленості. Нові форми організації занять з фізичної культури дозволяють підвищити їх ефективність і забезпечити необхідний рівень рухової підготовленості, фізкультурної освіченості і загальної культури особистості. Запровадження майбутніми вчителями фізичної культури сучасних освітніх технологій на педагогічній практиці забезпечує оздоровчу спрямованість уроків фізичної культури, сприяє активізації та підвищенню інтересу до занять фізичної культури, збереженню та зміцненню здоров'я школярів.

Список використаних джерел

1. Ващенко О., Свириденко С. Здоров'язберігаючі технології: сутнісна характеристика. *Здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі*. Київ: Шк. світ, 2009. С. 5–12.
2. Драгнєв Ю. В., Єрмаков С. С., Чекунов М. В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти: стан та перспективи: колективна монографія/За заг. ред. Ю. В. Драгнєва; Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 202 с.
3. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 (із змінами від 20.12.1994 р. № 351). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93> (дата звернення: 19.03.2019).
4. Constitution of WHO. URL: <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution> (дата звернення: 19.03.2019).
5. Харківська А. А. Підвищення якості вищої педагогічної освіти через використання новітніх інформаційних технологій. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: збірник наукових праць. Харків: УПА, 2012. Випуск 37. С. 46–51.
6. Харківська А. А. Управління асистентською практикою – найважливіший етап практичної підготовки магістрів. *Theory and methods of educational management*: електронне наукове фахове видання/Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України. 2015. Випуск 1. URL: (дата звернення: 20.03.2019).
7. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2017 рік/МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ: МВЦ «Медінформ», 2018. 458 с.

Соколюк Ольга,
кандидат педагогічних наук,
преподаватель кафедри теорії і методики фізического виховання
Коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно

педагогическая академия »

Харьковского областного совета

РЕАЛИЗАЦИЯ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Аннотация. В статье рассмотрены и раскрыты содержание образовательных технологий, применяемых во время педагогической практики на уроках физической культуры и направленные на пропаганду здорового образа жизни, повышение познавательной и двигательной активности детей, на формирование соответствующих физических и личностных качеств.

Ключевые слова: здоровье, будущий учитель физической культуры, педагогическая практика, образовательные технологии.

Sokolyuk Olga

candidate of pedagogical sciences,

Teacher of the Department of Theory and Methodology of Physical Education

Communal institution "Kharkiv Humanitarian-

pedagogical academy »

Kharkiv Regional Council

REALIZATION OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE
PROCESS OF PRACTICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL
CULTURE

Abstract. The content of educational technologies applied during the pedagogical practice at the lessons of physical culture and aimed at promotion of a healthy lifestyle, increase of cognitive and motor activity of children, and formation of corresponding physical and personal qualities are considered and disclosed in the article.

Key words: health, future teacher of physical culture, pedagogical practice, educational technologies.